

SZERKESZTŐI IRODA:

Belmagyar-utca 47-dik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

AZ „ELLENZÉK” ELŐFIZETÉSI DÍJA:

Egész évre 16 frt. Negyedévre 4 frt.
Félévre 8 frt. Egy óra helyben 1 frt 50 kr.

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik mindennap, kivéve a vasár- és ünnepnapokat.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ELLENZÉK.

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI NAPILAP.

Trón és erkölcs.

Lassan, lassan kimentek a divatból a régi jó poéták, léha longe rith-mushoz szokott fülünkben idegenül cseng belé a méltóságos, de kissé ne-hézkes alkaeosi strófa.

Bizonyos mihelyest az iskola po-rát lerázzuk magunkról, alig is jut valamikor eszünkbe elővenni egyik, másik klasszikus öregünket a maga dohos, színezett, aranyvágásu vá-aszonkötésében; pedig, ha jól föl-gondol-juk a dolgot, az övök volt az igazi bölcsesség, amely például Berzsényinek diktálta azt az utolsó líráját arany-mondást: „Minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs.”

Nos, Róma ledől, rabigába gör-nyedt anélkül, hogy bármily csekély mérvben megakadályozta volna elret-entő példájával a közerkölcsök töme-ges megveszekedését.

Manapság világszerte nem tarto-zik-e legdivatosabb foglalkozások közé a morális politika hirdetése, vagy éppen követése. Bizonyos hogy az álla-mok ügyeinek intézésében tulontul nagy tért hódított magának a hírhedt jezsuita morál a céljával szentesített eszközökkel.

Legtöbb állam közéletében bizo-nyos lenéző vállveregetéssel találkozik az a kevés idealista, aki minden do-logban, tényben a jót és igazat keresi és ismeri el biztos, tisztességes alapul.

Hozzá tartozik ez a sajnos körül-mény ahhoz az átmeneti korszakhoz, mely mintegy permánens váltólázban tartja mai bevégzetlen, sok, sok elnem helyezkedett elemmel szaturált, bom-lasztott civilizációnkat.

Ebben a bizonytalan, zavaros idő-ben igazán boldognak nevezhető az az állam, a dicsőséges ősi Anglia, mely-nek társadalmi zóme annyira át van hatva a Cromwellek puritán erkölcsi-vel, hogy hatékonyan fölemelheti a föl is emeli erkölcsprédikáló szavát egész az öt világrészre szóló hatalmas trónus lépcsőjén.

Edward walesi herceg a legújabb távirati jelentések szerint a londoni baccarat-pór következtében le fog mondani a trón örökléséről.

Csak elképzelni is bajos, micsoda ellenállhatatlan nyomása van az angol társadalom puritán erkölcsi-nek, hogy imhol egyetlen, valljuk be, méltányos fölháborodása képes megváltoztatni a korona öröklésének megállapított, ter-mészetes rendjét akkor, a mikor Ba-jorország trónusán tisztán a legitimí-tás elve iránt való föltétlen meghódo-lás folytán egy örült király ül.

A walesi herceget valószínűleg igen kellemetlenül érinti az egész affér, a minthogy az „Európa első gavallérja” diazjelző mégis csak csekély kárpótlás a királyi és császári koronák remé-nyének elvesztéséért.

Nem fiatal ember, unokái vannak, lelkületében hiányzik az a hiperromán-tikus lendület mely csak imént aján-dékosan meg napjainkban történetét Orth Jánossal: ennél fogva világos, hogy le-mondása, ha igaznak bizonyul, nem önkényes, hanem bukás.

Viselkedésével, tempóival lépten-nyomon megfigyelte, sörgette az an-gol nemzet puritánizmusát: most ezek a megvetett erkölcsök egész óriási valóságukban fölkelték s egyetlen le-helletük lefuttatja a koronák remény-ségét a világszerte legnépszerűbb s föl-gelvilágosított bálványozott trónörö-kös kopaszodó fejéről.

Hát sir Edward bizonyára elegans nagyur marad élete végső pillanataig, aki nagyszerű hőstetteket fog még elkövetni a zöld asztalnál bizalmas társaságban; lesz ezentúl is négy ki-rállyal s csinálni fog sok sok adós-ságot.

Hanem mindezt a saját szakál-lára.

Iskola Alapítvány - Tudományok Központja

A büszke, tiszta puritán erkölcsű

Angliának semmi köze sem léssen hoz-zá s ez becsületére, dicsőségére válik az angol társadalom erkölcsi erejének, bátorságának.

Az osztrák-magyar államvasut-társaság magyar vonalainak államosítása tár-gyában kötött egyezmény tudvalevőleg visz-szaható erejű, a mennyiben magyar vonalai-nak üzeme ez évi január 1-től kezdve a ma-gyar állam számlájára esik s ennél fogva e vonalak bevételei is az említett naptól kezd-ve a magyar államot illetik. Ennek követ-keztében az osztrák-magyar államvasut-tár-saság bevételeit sem lehet többé egyesítve mérlegelni, hanem két külön részre kell azo-kat osztani. Az összes bevételek ez évi ja-nuár 1-jétől ápril 30-ig 11.637.235 forint-ra ru-gtak, vagyis 206.678 forinttal többre, mint tavaly januártól ápril végéig. Ha az osztrák és a magyar hálózat bevételeit különválaszt-juk, úgy találjuk, hogy az osztrák vonalak bevételei csökkentek, ellenben a magyar vo-nalakéi emelkedtek a tavalyiakhoz képest, még pedig ez utóbbiak emelkedése 302.044 forint, az előbbieké csökkentése pedig 95.366 forintot tesz. Más szóval: a magyar vonalak kilométer szerint bevétele 6-5 százalékkal na-gyobbodott, az osztrák vonalaké pedig 1-4 százalékkal apadt. Tehát ez év négy első hónapjában csakis a magyar vonalak bevé-telei nagyobbodtak és ez a többlet most már a magyar kormányt illeti.

A közoktatási költségvetés összeállítása a szakminiszteriumban most foly. Atervezet jórészt készen is van már. Adatai még nem véglegesek, tehát nem is kerül-hetnek nyilvánosságra; de annyi bizonyos-nak látszik, hogy az ország pénzügyeinek fokozódó javulása ép úgy jó hatással lesz az ideai költségvetési javaslata, mint volt a ta-valyi. Vagyis, e tärca javadalmazása ismét emelkedni fog. Annyival is inkább van erre kílátás, mert a jövő tanévvel tudvalevőleg több iskola államosítottatik, nehányank tovább fejlesztése van tervben, a kisdóvónási törvény szintén pénzbeftektetéseket kíván, stb.

Politikai hírek.

Szapáry az obstrukcióról. Egy külföldi hírlapíró az obstrukcióról beszélgetett Szapáry Gyula gróffal. A miniszterelnök kijelenté, hogy az obstrukciót nem fogja megakadályozni elmeheknek a vételekig, de meggyőződése, hogy maga a nemzet fogja követelni, (?) hogy a párt vessen véget az obstrukciónak és akkor (?) a legerélyesebb intézkedéseket fogja tenni (?)

Országgyűlés.

(Saját tudósítónktól)

Budapest, június 18.

Tegnap az interpellációk miatt a köz-igazgatási vita mintegy háttérbe szorult, ho-lott két nagy beszédet hallgattunk végig: a Thalyé a javaslat ellen, a Horansz-kyé a javaslat mellett. Ma ismét a köz-igazgatás kérdése dominált a házban. A vi-tát Bornemisza István kezdte, kijelent-ven, hogy a javaslatot nem fogadja el, mert jogfosztó, mert sokat vesz el a nemzettől, a nélkül, hogy adna valamit cserébe. Ezután Éles Henrik éleskedett a javaslat tamadó-i-val, jobban mondvá, csak próbált éleskedni.

Azt mondta, hogy a javaslat nem is érdekli őt; de annál jobban érdeklődött az ellenzék magatartása iránt. Ugy vélekedett, hogy az ellenzék magatartása nem parlamentáris? Hát mi, hát miért nem az? Mert egyeb a meggyőződése mint Éles Henrik urnak, mert valamit, a mit károsnak tart, nem fogadja el, en bloc csupán azért, hogy kedvében járjon Éles Henriknek. Ez az argumentum a leg-cinasabb hangzott az egész vitában. Az Éles Henrik észjárása éles világításba he-lyezi azt a fölfogást, a mely ma igen diva-tos a törvényhozásban. Még a kormány nem mindeható, csak lenni akar azzá és már a szabadelvű párt élni akar a leggroteszkebb zsarnoksággal, már ránehezedik a gondol-kodásra, a lelkiismeretre, a meggyőződésre.

Az a sok édes szokás, hogy a szabadelvű párt pártfegyelméből mintegy előre magadta a fölmentvényt a kormány bármely cselekedé-tére, megszokássá vált, már az ellenzék-zéktől is várja, nem követeli, hogy szemet hunyva boruljon porba a kormány bölcses-sége előtt.

A Lits Gyula beszéde a javaslat ellen

tárgyiaságával, biggadságával tette föl kel-

lemesen. Az a nyugodt modor, a melylyel sulyos argumentumait előadta, még az argu-mentumoknál is jobban meggyőzőtt. A me-gyén, a nemesség maradványain elkövetett brutálisok színes meleg előadása mellett, főleg a tisztviselők nyomorúságával foglal-kozott, a mi nagyon is napirenden levő kér-dés akkor, a midőn a közigazgatást azért is akarják államosítani, hogy a törvényhatósági tisztviselő állása biztos, javadalma méltányo-sabb legyen. Lehet-e az ilyes ígéretekben bizni? Hát azok a tisztviselők, akiknek nyo-moráról még a kormány is olykor megin-gultan beszél, nem államosított tisztviselők-e? Már most mi a ratió abban, hogy az állam alkalmazottjai nyomorultak s az állam mégis abból az indokból is, hogy nyomorukon se-gítsen! Hát ez mi?

A kormány alkalmazottjai között sze-mélyválogatást akart tenni, jó állapotba he-lyezni a volt hatósági tisztviselőket s hagyja nyomorúságban azokat, a kik nem közigaz-gatási szakmában utaznak? Hogy is hívják csak az ilyes argumentálást! Több a kegyes csalásnál, valamivel rosszabb a jezsuita morál mentális reservatájánál, mert még a cél sem szentesíti az eszközöket.

Csak még egy megjegyzést! A javaslat sorsa ma bizonytalanabb, mint volt tegnap és bizonytalanabbá válik napról-napra. A kor-mány erőszakolja, az ellenzék védekezik az erőszak ellen, hogy a tud. Így járt el a világ minden ellenzéke s nagyon valószínű, hogy így is fog eljárni, míg csak az ember meg nem változik. Mire jó tehát a szabadelvű párt szemforgató recriminálása, hogy ez az eljárás nem parlamentáris. Hol kezdődik az a vonal, mely csálhatatlanul megszabja, hogy valami parlamentáris-e nem-e? A za-badelvű párt logikája szerint parlamentáris magatartás volna szépen, hamarosan elfogadni a javaslatot, aztán hűsölni otthon, falun, a jól végzett munka tudatával. Boldog lelkiis-meret! A mely ennyire aggodalomtól menten tud megnyugodni a maga, jobban mondvá a rá oktroyált bölcseségen.

Madarász Imre erős polemikus éllel beszélt a javaslat ellen.

(—)

A primási szék betöltése.

A primási szék betöltésének halasztása, mint Ugron Gábornak a képviselőházban elő-terjesztett interpellációjának indoklása is ki-fejti, nagyfontosságú nemzeti és egyházi ér-dekeket érintve, sajnos körülmény konstatá-lásából eredőnek látszik, mely hazánk egy-házi viszonyaira is nem épen örvendetes fényt derít. E sajnos körülményt római és bécsi hírek is megerősítik.

Feltűnő jelenség volt már az a mult szombaton, írja az „H-s”, hogy egy fehérmegyei kormányparti képviselő Kégl György, a ki sem politikai dolgokban, annál kevésbé egyházpolitikai kérdésekben érdeklődésének tanujelét nem igen adta, interpellációját jegy-zett be „a primási szék betöltése ügyében.” Mindenki méltán kérdezhetette, mit keres Kégl György egyszerre a fontos egyház-politikai személykérdésben? Az interpelláció akkor elmaradt. Azt mondják, a kormányférfiak be-szélték le. A kérdés ma is érdekes, hogy tá-madt fel Kégl érdeklődése a primási szék betöltése iránt? A fehérmegyei képviselőnek érdeklődését bizonyos körülmények folytán fejlett közeli okokból származónak tartják.

Hogy tisztábban lássunk, ez ügynek előzményeire kell visszapiantást vetnünk.

Mint Ugron Gábor kifejté indokolásá-ban, a primási szék hazánkban nemcsak ki-zárólag egyházi, de nemzeti kérdés is, a vele összekötött politikai helyzetnél fogva is. — Mint ilyen, nemcsak az egyházi, de a hazai politikai körök kiváló figyelmét is felhívja — és az ügyet nemzeti kérdéssé avatja.

Simor halála után, mint köztudomású tényre mutathatunk, hogy az ország közvé-leménye politikai párttekinet nélkül csakha-mar kijelölte a primási székre, úgy egyházi, mint magyar nemzeti szempontból, a legille-tékesebb egyházfőt. Az is köztudomású, hogy ez illetékesség a magyar kormányférfiak kö-reben is elismertetett.

Most Rómából úgy mint Bécsből egy-behangzó hírek érkeznek, hogy a kormány eddigi halogatósi ideje alatt, különösen Ró-mából, hogy a kormány a szék betöltését meg-

magyar közvélemény reményeit füstbe röpítve, még a magyar kormány kezességét is le-hetetlenül teszi. Ennek élén a bécsi Vater-land által képviselt magyar-gyűlölő osztrák klerikalizmus áll. Ennek ujjai melyen be-nyulnak hazánkba.

A lapokban olvasható volt a hír, hogy egyes körök, a primási székre kinevezendő egyházfő személyére, Rómában igyekeznek propagandát csinálni még pedig úgy, hogy ezzel a magyar kormánynál, mintegy Rómá-ból diktálják a magyar primási székre a ki-nevezést.

E hír nem légből kapott, ez való tény, úgy, hogy a Vaterland köréből megindított ez akna-munka látszólagos sikere felett, ma a magyar kormány tehetetlenül áll, ha csak nem ragadja meg az alkalmat, hogy a nem-zet közvéleményéből merítsen erőt azon ille-tékelen befolyás lektüzdésére, mely kertlő-uton e haza határán kívül törekszik céljai megvalósítására.

E titokban működő körök útjában egy nagy akadály áll és ez a magyar közvéle-mény egyedüli jelöltjének személye, melyet itthon elhárítani nem bírva, ezért tették át a harcztért Rómába, hogy ott, hol a hazai viszonyokról közvetlen tájékozás nem lehet-séges, szabadabban dolgozhassanak. A műkö-dési alap az „elkeresztelési kérdés”. Mi már megemlítettük, hogy Csáky rendeletéről az egri érsek csak akkor értesült, midőn az már napvilágot látott.

Igaz, hogy ekkor, nehogy az ország egy beláthatatlan kalamitának, a kultur-harc-nak tétessék ki, azon törekedett, hogy a püs-pöki kar, további intézkedésig, modus viven-dit találjon. A püspöki kar ezt el is fogadta. Az országról ezzel a kultur-harcz gyászos következménye elmaradt.

Lits Gyula beszéde.

(Tartotta a képviselőház június 18-iki ülésén.)

T. képviselőház! Nem hivatkozom a vita előhaladott stádiumára, hanem egysze-rűen csak a kissé hűvösebbé változott idő-járásra bizom sorsomat, remélve, hogy a t. ház fog annyi türelemmel bírni, hogy keve-sebb igénytel bíró beszédemet is kegyes leend meghallgatni. (Halljuk! Halljuk!)

Ha az előttem szolt t. képviselő ur be-szédével hosszasan nem foglalkozom, azt talán nemcsak saját pártom fogja nekem meg-bocsátani, hanem azt hiszem, az egész ház is. Amde egy pár percig mégis kell foglal-koznom vele, a mennyiben ő Helfy Ignác t. képviselőtársunkat ezen pártlegbígadtabb és legokosabb tagjának ismerte el. A t. kép-viselő ur azért foglalkozott Helfy Ignác be-szédével, én pedig az övével azért foglalko-zom, mert ő azon pártunk legnagyobb ma-melukja. (Mozgás jobbfelől.) Pedig épen ne-kem lehetne a t. képviselő ur emlékezetét a multakra visszavezetnem, a midőn én nem képviselő, hanem még tisztviselő voltam, mi-kor a képviselő ur engem arra kért, hogy kertületemben léptessem fel és én a képviselő urhoz azon kérdést intéztem, hogy micsoda programmal akar fellépni? Mire a képviselő ur azt mondotta, hogy: igen természetes, hogy én is az elégedetlenek táborába tarto-zom. (Derűtség a szélsőbalon.)

Meszlényi Lajos: Ez nem hamisítás. (Élénk derűtség a szélsőbalon.)

Lits Gyula: Különb t. ház, a kép-viselő ur beszédére áttérve, én az igen t. belügyminiszter urat figyelmessé teszem a képviselő urra, mert ő nekem nagy kártyá-snak látszik és veszedelmes játékot játszik.

Gajáry Ödön: Sohasem játszázik, csak sakkozik!

Lits Gyula: Beszédének egész tenorja ezt mutatja, mert tettelekről, a kártyának mi-kénti keveréséről stb. beszélt. (Derűtség a szélsőbalon.)

De beszélt a képviselő ur még egyéb másról is; beszélt hamisításról. És itt — bo-csanatot kérek — el kell ismerünk, hogy a képviselő ur igen tüzetesen és behatón látszik azt ismerni és igen szakszerűleg fog-lalkozott e kérdéssel. Mire megint az igaz-ságtügyi miniszter ur figyelmét kell felkérnem, hogy ha netalán a büntető codexnek változ-tatásáról vagy módosításáról volna szó a ha-misítás kérdésében: Éle s Henrik képviselő urtól kérjen tanácsot. (Derűtség a szélsőbal-odon.)

Mi azonban a képviselő urtól tanácsot nem kérünk, sem el nem fogadunk, külön-ben nem a parlamenti illemre nézve azon felszólalás után, melyet a képviselő urtól az imént hallottunk és a mely ránk azt a be-nyomást tette, hogy nem a tárgyhöz kívánt szólni, hanem az ellenzékét óhajította provo-kálni. (Igaz! Ugy van!) a szélsőbalon.) Ki-jelentem, hogy őt e téren követni nem szán-juk, hanem megvárjuk a képviselő ur beszé-dét.

urat azon kéjgésében, a mit érezni fog, midőn majd holnap pártjának lapjai azt fog-ják róla írni, hogy Éles Henrik képviselő ur szakszerűt beszédet mondott. (Zajos da-rűtség a szélsőbalon.)

Mielőtt felszólalásom tulajdonképeni tár-gyára áttérnék, még egy másik szónok be-szédével kell foglalkoznom, mely azután már teljes elismeréstünk és figyelmünknek érdemi, s ez Horánszky Nándor t. képviselő urnak tegnapi felszólalása: (Halljuk.) A t. képvi-selő ur tegnapi igazán magas niveau álló szép és élvezetes beszédében többek közt hozzánk fordult és egy kérdést intézett hoz-zánk. Helytelenítvén azt, hogy mi a jelen törvényjavaslattal a nemzetre provokálunk és feleslegesnek tartván azt, hogy ez alka-lommal a nemzetre appelláljunk, mert ennek szükségére nem áll fenn, azt kérdezte tőlünk, hogy vajjon ha a tulso oldalról propositió tétetnék a 67-iki kiegyezés eltörlése iránt, szükségét látnák-e, hogy előbb a nemzetre provokáljunk.

Hát, igen t. képviselőtársam, abban az esetben nem látnók ennek szükségét, és egy-szerden megmondom, hogy miért? Azért, mert itt distinguálni szükséges. A jelen tör-vényjavaslattal a nemzet egy jogának elvé-teléről van szó; (Igaz! Ugy van!) a szélső-baloldalon.) a kiegyezés megszüntetése és a 48-as alap visszaállítása esetén a nemzet jo-gainak kiterjesztéséről volna szó. (Élénk be-lyeslés a szélső balon.) Ha én arra vállal-kozik, hogy a nemzet jogát csorbítsam, ak-kor igenis provokálnom kell kérdőleg a nemzetre; de ha több jogot, vagy kiváltsá-got akarok adni a nemzetenek, akkor ezt tel-jesen feleslegesnek tartom. (Helyeslés a szélső-balon.) mert azt csak nem lehet elképzelni, hogy kérdés tárgya legyen a magyar nem-zet előtt: akar-e több jogot bírni, mint a mennyit bír a jelen pillanatban. (Helyeslés a szélsőbalon.)

T. ház! (Halljuk.) A társadalmi élet-ben időszakonként bizonyos eszmék és divatos jelszavak vetik fel magukat, melyek csakha-mar a társadalomnak minden rétegét betöl-tik. Így van ez a mi politikai társadalmun-kban is. Felvetik itt is magukat koronként bizonyos eszmék, jelszavak, a melyek majd a nemzeti politika, majd a nyugati kultúra követelményeként jelenlén meg egyes po-litikai pártok, vagy kiváló politikai egyénisé-gektől felvetetnek. Az ilyen divatos eszmék és szavak, t. ház, nálunk nagyon kaposak. Nem azért, mintha azokra szükség volna, hanem egyszerűen azért, mert divatosak, és így az újság ingerével bírnak, és azért, mert reformnak nevezetnek. (Tetszés a szélső-balon.)

Körülbelül egy évtizede lehet annak, t. ház, hogy mérsékelt ellenzéki t. szomszéd-aink egy ilyen eszmébombát dobtak Ma-gyarország politikai társadalmába közé s el-lehet mondaní, hogy e bomba szilánkjai a ma-gyar politikai társadalomnak minden rétegét annyira ájtárták, hogy ma Magyarországnak minden nagy és kis politikusa, a minis-ter tanácskozásoktól kezdve le egész a malom alatti politikusokig, az állami adminisztrációt feszegeti; ez a legkedveltebb themája a po-litikai köröknek, a magán társaságoknak kluboknak, kaszinóknak, kávéházaknak és valljuk meg, a sajtó és kivette részét ebből, sőt az avatatlán közönség is — a megyei adminisztrációnak markans kritikája mellett — bírálatra éri magát hivatottnak és jogosí-tottnak, közte sokan olyanok is, kik a me-gyei adminisztrációnak fogalmával sem bírnak, hanem olvasták talán Szent, Gneistot, vagy Timoleon rőpirátát. (Igaz! Ugy van! Derűtség a szélsőbalon.)

Nem szenved kétséget t. ház, hogy az államosítás eszméjének, az eszme forgalomba hozatalának érdeme első sorban a mérsékelt ellenzékiet illeti. Korábban nem panaszkodott sem a kormány sem pártja, de nem panaszkodott maga az adminisztrált megyei közönség sem, hogy a vármegye jelenlegi szervezetében teljesen tarthatatlan volna. A mi közönségünk sem panaszkolta épen ezt, hanem ha itt-ott a tisztviselők visszaélései vagy mulasztásai következtében alapos és in-dokolt panaszaink voltak is, de a vármegyék eredeti minőségében való fentartását e párt folyton és sürgősen kívánta.

Tehát egyedül a mérsékelt ellenzék kö-zönsége volt az, a mely a vármegyei insti-tutióval annyira elégedetlen volt, hogy azt átszínaink nevezze, megváltoztatására töreke-dett; mert hisz igen jól emlékszem én azokra a fényes szónoklatokra, melyek előzőt már egy évtizeddel a mérsékelt ellenzék padjairól érszben elhangzottak. A gravamen külön-ben két irányban összpontosult. Abban t. i. először, hogy a vármegyék tisztikara a Ti-sza-kormány korteshadává szegődött, és más-sodszor, hogy a vármegyék a corruptió me-legágyai. Rendkívüli kíváncsi volnék, t. ház, azon numerikus közönségre, mellyel t. mér-sékelt ellenzék szomszédaink oly választás folytán fogának a házba kerülni, midőn vá-lasztó körületeik az állami tisztviselők keze-lése alatt állanak. Nagyon aggodom uraim, hogy önk itt megjelenve szomorúan fognák elmondhatni azt, hogy sokakat látunk, a kik nincsenek itt. (Derűtség. Ugy van! a szélső-balon.)

A bűszke, tiszta puritán erkölcsű

Nem lehet azt tagadni, hogy a mai vármegye és annak tisztikara hivatalos hatalmával sokszor visszaélve, engagirozta magát a választásoknál; de viszont ne méltóztassék azt sem tagadása venni, hogy az eddigi rendszer mellett mégis akadtak vármegyék, voltak egyes tisztviselők, kik ha talán nem is jóindulattal az ellenzék iránt, de legálisan semleges viselkedtek a képviselő választásánál, és ezt meg is tehetők, mert annak a választott tisztviselőnek nem volt semmi oka attól tartani, hogy azért mert semleges viseli magát a választásnál, a főispán elcsapja, vagy talán a közgyűlés kérdőre vonja. Hanem azt kérdeim, mit lehet várni attól az állami tisztviselőtől, a ki tudni fogja azt, hogy pl. a kormány bukásával bukni fog maga a rendszer is és a rendszerrel bukhatik talán ő is? mit lehet várni attól az állami tisztviselőtől, a ki tudni fogja azt, hogy a kormány politikájának erősen támogatásával kedves dolgot cselekszik a kormány előtt, a belügyminiszter előtt, a kitől az ő jövője és előmenetele függ. (Ugy van! Ugy van! a szélső balon.) És e részben ne is méltóztassék szolgálati pragmatikára vagy a fegyelmi törvényekre hivatkozni, mert az bizonyos, hogy mindezen biztosítékokkal sokkal erősebb argumentumot képez az önfentartás ösztöne. (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.) Hamleti töprengés még a catói jellemeknek is legnagyobb próbaköve. (Tetszés a szélső balon.)

De nézzük a másik gravitament: a corupció kérdését. E kérdést már magának kormánypart is felvette a törvényjavaslat indoklásába. Legyünk igazságosak és méltányosak és mondjuk meg egész őszintén, hogy a társadalomnak ezen rákfenéje nemcsak a vármegyékben dúl, hanem betöltötte az egész társadalmat nemcsak itt, hanem mindenütt. (Ugy van! a szélső balon.) Ennek meg is van az oka t. ház. Az utóbbi évtizedek alatt a társadalmi élet viszonyai és következményei lényegesen megváltoztak. Megváltozott a család, megváltoztak az egyén igényei, a melyekkel a tisztességes megélhetésnek becsületes eszközei és módjai arányban nem állanak. A lenézetés álszökevénye, a jobb módnak irigylet példái, a jó szerencse vagy talán a sors jövő reményébe vetett könnyelmű hit, és mind ehhez járulva az ellenőrzés hiánya: ezek voltak azon indokok, a melyek a corupciónak kaput tártak nemcsak itt, hanem a társadalom minden rétegeiben; nemcsak Magyarországon, de mindenütt. (Ugy van! a szélső baloldalon.)

De legyünk igazságosak és méltányosok. Azt vagyok bátor kérdező: ha van sikkasztó adóhivatalnok, ha van — a mint volt sikkasztó és család járásbíró, talán még miniszteri tanácsos is; ha nem is emlitem legelőt a posta- és távirat- és vasúti és nem tudom még miféle alantós állami közegeknek a hol e sikkasztások napirenden vannak; és ha nem emlitem, hogy van a társadalomnak egy osztálya, a hol sikkasztó volt talán a hadnagy, a százados és talán maga a generális is, az a társadalmi osztály, mely magát civilis osztálytól megkülönböztetve „Ehren-corps“-nak szokta nevezni: (Ugy van! tetszés a szélső balon.) hát azt kérdeim, miért legyen a társadalomnak éppen azon osztálya jobb, a hol a fizetések nyomorúsága és a foglalkozás költséges volta mellett az kísértő démon a legfőbb hatóságok illetetlen ellenőrzése sohasem hiányzott? (Helyeslés a szélső balon.)

De én meg tudom érteni, hogy az államossági eszméje a mérsékelt ellenzék arsenaljából került ki. A mélyen t. mérsékelt ellenzék a kormányparttól elvi differenciát vagy ha talán jobban tetszik, a közjogi elvek differenciája nem választja el. Az ellenőrzés megengedem, az nemes, de meddő és sokszor ösztönző feladata nem volt elég a pártnak; kellett tehát eszmék után kutatni,

melyek őt a kormányparttól nem csak megkülönböztetik, hanem mint pártnak létjogosultságát indokolják is. Csakhogy ne méltóztassék kétségbe vonni, hogy a t. mérsékelt ellenzék most az egyszer ezen eszméjével küss megjárta; Aesopus hollojának sorsára jutott. (Derűtlenség a szélső balon.) a hol a saját a mesének furlangos rákója, Szilágyi Dezső ugrott el. (Derűtlenség a szélső balon.) elugrott egyenesen a kormánypartba és most a saját ott lakmározni t. szomszédainknak rovására. (Tetszés és derűtlenség a szélső balon.) Valóban teljes elismeréssel kell viseltetni és büszke is lehet Szilágyi Dezső t. miniszter ur politikai tekintélyének súlyára, mert el lehet mondani, hogy az a párt, melynek élén a volt miniszterelnök ur, Tisza Kálmán 15 esztendőn keresztül majd a történeti idéselekből vett logikával, majd a satyrának marogunyájával, majd pedig az ősi intézmények iránti fájó szív burjának rezgésbe hozatálval tiltakozott az államossági ellen és azon pártban, azon férfiak, kik — jól mondatott többször — a megye emlíni nőttek fel és kik épen ezen vármegyének köszönhetik azt, hogy sokszor nem épen halálatlan politikai pályát futottak meg itt a házban, most azon férfiak egyre-másra felállanak, feláll köztük Szabó Imre t. barátom, Veszprém város képviselője és pártjának nagy ovatói közt jelenti ki, hogy immár ez a vármegye és ez a választott tisztikar nagy nemzeti feladatok megoldására nem képes; feláll a miniszterelnök ur is...

Bethly Ákos: Itt ül köztünk, beállt ellenzéknek! (Élénk derűtlenség.)

Lits Gyula: Gratulálók.

Károlyi Gábor gr.: Megutálta a pártját! (Derűtlenség a szélső baloldalon. Zaj. Halljuk! Halljuk!)

Lits Gyula: Feláll a miniszterelnök ur is és felvilágosít minket arról, hogy bizony a változott viszonyok a modern adminisztráció követelményeinek ez a választott tisztikar többé megfelelni nem képes és aggodalmasan felsohajt, hogy mi történék az esetben, ha mozgósítás következne be, mily veszély fenyegetné a hazát mozgósítás esetén a választott tisztikarral.

Mélyen tisztelt miniszterelnök ur, ne méltóztassék egy nyugtalan éjszakát se tölteni ezen mozgósítás miatt. Ez a választott tisztikar már átélt egy mozgósítást 1878-ban a boszniai occupatio alkalmával (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon) és mondatom — saját példámot idézem — nem azért, hogy kérkedjem vele, mert kötelességet teljesítem, a mivel kérkedni nincs okom és jogom, de tisztviselő voltam akkor Fehérmegyében, mondatom, hogy midőn egy napon a mozgósítási rendeletet vártamul kézhez vettük, ugyanaz nap — és ezt bizonyítani is képes vagyok — a délutáni órákban a járás összes közsegeiben kézbesítve volt a behívó rendelet és másnap a délutáni órákban a száznál sokkal több behívott hadkötelek a székhelyen volt. Pedig ez nem volt könnyű feladat, mert a hadkötelesek egy részét tengelyen Székesfehérvárra, egy másik részét hajón Pécsre, a huszárezredhez, egy részét pedig az ország határára egy tüzér és egy műszaki ezredhez kellett expedálni. (Ugy van! a szélső baloldalon.) Emlékszem, hogy akkor a legfőbb katonai hatóság úgyzóvaln elöge-okban tört ki a megyei hatóságok eljárása fölött és azt mondta, hogy a mozgósítás meglepő, váratlan gyorsasággal és pontossággal hajtottuk végre. (Ugy van! Ugy van! a szélső balon.) Hanem ha mégis hiba volt a mozgósítás körül, az nem a politikai hatóság mulasztása vagy éhhetetlensége volt, hanem a legfőbb hadvezetőség hibája. Különösen az intendatúra körében merültek fel oly hibák, a melyek a mozgósításnak bizonyos fogyatékait tüntették fel. (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.)

A miniszterelnök urnál a t. államtitkár ur már sokkal tovább megy. Ő egész leple-

zetlenül kijelenti előttünk, hogy a jelenlegi rendszer és a választott tisztikar fenntartásában az országra nézve nagy veszélyt lát. Ezen veszélynek elemzésében e pillanatban nem bocsátkozom — talán későbbben megteszem — de a t. államtitkár urnak egy állítására kénytelen vagyok megjegyezni tenni. (Halljuk! Halljuk!)

A t. államtitkár ur beszédjének elején ugyan kijelentette, hogy ő intézményeink hibáit nem akarja a külföld piacára vinni, de később mégis egész leplezetlenül Magyarországon vármegyey tisztikarának a következő vádat vájja szemébe az ország, mondjuk a világ színe előtt: „Az állam akarata nem érvényesül, a törvények és kormányrendeletek nem hajthatnak végre, az adminisztratív magasabb feladatainak nincs elég tere és nincs megbízható hivatalnokai kar.”

Az előbbi állításokra kissé későbbben fogok áttérni, most pusztán azon kijelentésre akarok megjegyezni tenni, hogy nincs megbízható hivatalnokai kar. És én igen kérem a t. államtitkár urat, méltóztassék megmondani hogy e megbízhatatlanságot mikép méltóztatik érteni, úgy-e, hogy a tisztikar az államesszempontjából nem megbízható? A vádat én sem így, sem úgy nem fogadhatnám el. (Helyeslés a szélső balon), de különösen ez utóbbi szempontból absolute nem. (Helyeslés a szélső balon.)

Ha a t. állam titkár ur feláll és azt mondja, hogy ő Nyitra vármegyében, a hol alispán és főispán volt, ezen tapasztalatokat tette, ezt a t. államtitkár urnak készségesen kell, hogy higgyék, de ha a mélyen t. államtitkár ur, a ki csak rövid idő óta tölti be ezen díszes állást, feláll és az összes vármegyey tisztikart, így módon megbélyegzi, kivétel nélkül, vagy legalább nem említi meg a kivételt az nem igazságos és méltányos eljárás. (Helyeslés a szélső balon.) Nekem nem feladatam a vármegyey tisztikarát oltalmamba fogadni, de azt hiszem, van e háznak egy tagja, a kinek ez mégis erkölcsi kötelessége: annak, a ki e tisztikarnak 15 éven keresztül legfőbb hatósága és vezére volt, a volt belügyminiszternek, Tisza Kálmán urnak, és azt kérdeim tőle itt a ház színe előtt, hogy legyen szives nyilatkozzék előttünk arra nézve, hogy ez a megbízhatatlanság vádjá igaz-e, vagy nem? (Helyeslés a szélső balon.) Ha igaz, mondja meg nekünk a t. képviselő ur, volt belügyminiszter, miként tűrhette el azt, hogy az országnak politikai kormányzata 15 éven át, vagy csak egy percig is így éhhetetlen testület kezében volt. (Helyeslés a szélső baloldalon.) Ha pedig nem igaz, akkor elvárhatja az a tisztviselői kar, elvárhatja az ország reputációjá, hogy találja meg a szakmat arra, hogy a t. államtitkár urnak ezen vádját kellő értékére lesszállítja. (Helyeslés. Ugy van a szélső baloldalon.)

Állami adminisztrációról beszélünk, t. ház. „Állami adminisztráció.” Ugyan mondja meg szépen a t. államtitkár ur, hogy eltekintve attól, hogy ma a tisztviselőket magunk választjuk, miben nem állami a mai adminisztráció. (Ugy van! a szélső baloldalon.) Azt talán nem méltóztatik kétségbe vonni, hogy az adminisztrációnak két legfőbb ágazata: az adókezelés és a katonaság. Sajnálom, hogy a t. pénzügyminiszter ur nincs jelen, mert kérdést intéznék hozzá mondaná meg nekünk vajon a vármegyeyek és közsegek a jelen institúciók mellett az adóügyet nem a legpontosabban látják-e el? Hiszen az, hogy az államháztartás rendezése sikerült közvetlen épen ezen választott közegek buzgalmánál köszönhető. (Helyeslés! Ugy van! a szélső baloldalon.) És különösen, mióta a pénzügyigazgatási intézmény behozatott, ez a megyeyi tisztviselő, ha senkitől sem félt eddig, attól az embertől remeg mert tudja, hogy az nem int és nem kér, hanem bírságot és elcsapással fenyeget. Ugy van! a szélső balon.) A mi pedig a katonai ügyeket il-

leti, arra nézve a tapasztalat eléggé fényes bizonyosságot szolgáltat, hogy Magyarországon a katonai ügyek pontosan láttatnak el. Nem is lehet hiúni, hogy ez a katonai kormány, hogy Fejérváry Géza br. honvédelmi miniszter ur e tekintetben előzen valamit azoknak a megyeyi közegeknek. (Ugy van! a szélső baloldalon.) A lehető legpontosabban láttatnak el ezen katonai ügyek.

Azt mondja a t. államtitkár ur és a kormány javaslata is, hogy a kormányrendeletek és a törvények nem hajthatnak végre. Megvallom őszintén, hogy a szigorú kifejezése a jelenlegi adminisztrációban valami elcsatás jeleneteket nem ismerék és ha merültek volna fel ily esetek, kétségtelenül az országgyűlésnek arról csak volna tudomása, hogy itt rebbilis vagy rinites megyék vannak, melyek megtagadják a kormányrendeletek vagy törvények végrehajtását és nem kétem hogy a t. miniszter ur megtalálta volna az orvoslás módját, hogy az esetben vagy a fegyelmi törvényalkalmazása vagy kormányntézkedések útján járt volna el. (Helyeslés a szélső baloldalon.) Ha pedig ezt nem tette, egyedül ő a hibás. Mert hiszen megalkották a fegyelmi törvényt, a mellyel a belügyminiszter élet-halál fölött dönt (Ugy van! a szélső balon.) Megtörténhetik az, hogy pl. a mit itt annyira hánytorgattak, hogy talán pajtkodás, sogsági viszony következtében egyik vagy másik tisztviselő ellenében nem rendelték el a fegyelmi vizsgálatot, hiszen ez a fegyelmi törvény megadja a miniszternek a jogot, hogy a fegyelmi eljárást maga megindítsa s ez uton felfüggeszse elcsaphassa a tisztviselőt, sőt kormánybiztos is küldhet, mint ez a legújabb időben is történt. (Ugy van! a szélső baloldalon.) Vagy talán oly hatalmat akar adni a t. miniszter ur a kormánybiztosnak, mint volt e század elején Vay Ádámnak Tolna megyében, a ki ott megjelent, így kezdte beszédét: „A király által adott jognál fogva befűdöm az én fejemet — fejére tette kalpagját álljon elibem a város bírja, a kinek ezennel megrendeljük: becstültesse fel a réteket, mert árszatni fogunk.” (Derűtlenség a szélső balon.)

Erre talán még nem érett meg az idő, ennek szüksége nem következik be. Nagy külbönség van az önk felfogása és a mi felfogásunk között. (Halljuk! Halljuk!) Önk az autonómiát és a vármegye politikai kormányzatot úgy értelmezik, hogy mi ellenőriznek és ők adminisztrálnak idefen, mi megfordítva akarjuk. Mi akarunk adminisztrálni és önk ellenőrizzenek. (Élénk helyeslés a szélső balon.) Ha mi a vármegyeyben törvényellenesen járunk el, megfogadjuk a törvény vagy a rendelet végrehajtását, önk, mint ellenőrző közegek, vessék latba a fegyelmi törvényt és egyébb törvények hatályát. De arra nem is volt szükség, hogy ezen fegyelmi törvényeket olyan nagyon alkalmazzanak. Itt a képviselőháznak nem is hozott fel más eset mint azoknak az annyszor hánytorgatott boszniai fuvarosoknak esete annak a bizonyos főispánnak az esete, a ki megfogadta a boszniai fuvarosok kiállítását, később aztán mégis csak kiállította azokat, mikor a kormány ismételtlen kívánta. A fegyelmi eljárás elrendeltett ugyan ellene, de felfüggesztés csak annyiba lett vége ennek a fegyelmi eljárásnak, hogy nem az alispán függesztett fel, hanem a vaskoronarend függesztette el ő mellőre. (Élénk derűtlenség a szélső baloldalon.)

Egy dolog azonban bizonyos t. ház, hogy divattá lett uton utfélen a választási rendszert kritizálni azt ázsiaiának mondani. (Igaz! Ugy van! a szélső balon.) Nem lehet azt kétségbevonni, hogy ezen hírnévhez a kormány maga részesül iparkodott hozzájárulni. (Igaz! Ugy van a szélső balon.) Iparkodott két módon: először is, a tisztviselők fizetésének oly állapotban való meghagyása

által, hogy abból jóformán tisztességes adon jóra való tisztviselő meg nem élhet; a szászor a jó adminisztrátor egy másik ártitumának a kellő munkaerőnek megvonásával. Méltóztassék megmondani a t. kormány, hogyan lehetséges az, hogy példák okáért egy járási tisztviselő, az n feladatnak megfeleljen, hogy a községi adminisztráció időben kellő módon ellássa egy rómszáz forintos utiatálynal mellett, midőn ezen tisztviselőnek legalább 15-ször kell egy a megye székhelyére utaznia, a mi maga ezen utiatálynal felemel. Kötszesse tehát arra, hogy közegeket is látogassa és ellenőrizze absolute nem mag. Hogy pedig munkaerő meg nem adatik ezen párt részéről fényesen példákkal illatralták, azt tehát bővebben megmagyarázom nem szükséges. (Halljuk! Halljuk! szélső baloldalon.)

Egy tanuság van t. ház, (Halljuk! Halljuk!) hogy az irodai munka a megyében annyira felszaporodott, hogy az adminisztráció két fogalom körül fordul meg: mutató és jelentés. Ha a tisztviselő nem megfelelően képes az adminisztratív jó, ha kimutatás, nincs jelentés, akkor az adminisztratív elhetteklen.

A munkaeót a kimutatás és a jelentés veszi igénybe: arra, hogy az adminisztratív ágazataiban is felhasználják, nagy kérés alkalom és lehetőség van. (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.) Hanem az megkülönböztet, hogy a járásbírósnál hónapok sem tűznek ki terminust arra, hogy valaknek perét felvegyék és évek szükségesek, hogy a felelős bíróságoknál a legényelők pereket elintézzessenek. A magam példáját idézhetem t. ház, hogy midőn tisztviselői romban egy hivatalos beadványban hasmasértő kifejezés miatt pert indítottam 1886-ban, most 3 év előtt jutott nekem azon ismerence, hogy elégtételt a felső bíróságnak megnyertem. Tíz év volt tehát szükséges ahhoz, hogy egy, egyszerű perben melyben a nukihallgatás szükségse sem forgott sem mert hivatalos beadványban használt sértő kifejezés miatt volt megindítva, elégtételt nyertek. De arról sem panaszkodik senki és nem látámat miatta, hogy ha például a minisiteriumtól egy egyszerű beadványra hónapokig sem kapunk választ. (Ugy van! a szélső baloldalon.)

Csak egy példát említek fel. (Halljuk! Halljuk!) A mult héten tartotta Fejérmegye közigazgatási bizottsága ülését. Ezen ülésben az alispán informáltatott, miképpen történhetett az, hogy a megye egy részében az oláh-egények oly nagy márvit verekedéseket, rablásokat és gyilkosságokat követtek el, hogy a már tirthetetlen a lapok is szoltak már a eseményekről — és felhivatott az alispán hogy erősen intézkedésekkel vágja be utját a cigány korbolásnak. Az alispán felállott és elmondta, hogy ő nem tehet semmit ez ügyben. A megye két évvel ezelőtt igen hasznos és üdvös szabályrendeletet hozott a cigány korbólások megakadályozása tárgyában, de bár két éve, hogy fölterjesztették, a minisiteriumtól semmi válasz nem jött rá. No t. ház, ez az állami adminisztráció. (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.)

Két cardinalis pont az, a mire az államossági szükségessé voltát alapítják a törvényjavaslat védői. Az egyik az, hogy választás után elégséges munkaerő a megyében kapni nem lehet. A másik az, hogy a közgyűlések termei turesek, a község a mai rendszer mellett nem érdeklődik az adminisztratív iránt.

A mi az első illeti, én végtelenül sajnálom, hogy a miniszterelnök ur egy kimutatást nem csatolt a törvényjavaslathoz arról, hogy 1868 óta a legutóbbi időig a pridiuus választások alkalmával hány tisztviselő vartette el hivatalát. Azt hiszem, hogy e kimutatást azért nem csatolta, mert az országgyűlésből volna arról, hogy jelentéktelen és csekély a szám, mely hivatalát választás után elvesztette. (Igaz! Ugy van! a szélső balon.) és a melyik elvesztette, az nem a szászor és a tyafiság útján történt, hanem mert az illetők magas koruk vagy egyéni fogyatkozásuk következtében képtelenné váltak a tisztviselői állás betöltésére és magok kérték felmentésüket. Hivatkozhatnám Fejérmegyén, hol közbudomás szerint 1867 óta összesen 3 egyén vesztette el választás után hivatalát és mind a 3 olyan, a kire nézve maga a tisztikar kérte a bizottságot, hogy az illetőket hagyja ki, mert nem válnak a tisztikar becsületeire.

A miniszterelnök ur azt mondja, hogy kellő számú szakképzett emberek nem vállalkoznak a választás után. Fenyegeti Ferenc képviselőtársam pedig azt mondja, hogy 63 megyének 63 kapuja csukva van az intelligens fiatalág előtt. Az egyik azt mondja, hogy nem vállalkoznak, a másik pedig, hogy előtűk a kapu zárva van. (Derűtlenség a szélső balon.)

T. ház! Mi szokva vagyunk ahhoz, hogy Fenyegeti Ferenc képviselőtársam igen magas röptű beszédeket szokott mondani, hanem, hogy röptülésben a mista egy pironettel a kormánypártja átszarnazott, oly magára emelkedjék, hogy Szent Péter szerepére vállalkozzék a kulcsokkal és a megyék kapuit ő akarja kinyitni, hogy — bocsanat a kifejezésért — egy közönséges házmaster szerepét játsza. (Derűtlenség a szélső balon) ezt nem vártam tőle.

De erre a t. képviselő urnak szüksége nem is volt, felhozhatta volna egyszerűen a saját példáját. Azon politikai szerepet, mellyel a t. képviselő ur e pillanatban e házban bir, Veszprémvármegyének köszönheti, annak a Veszprémvármegyének, mely ránczra teljesen átadott volt. És mégis azt látjuk, hogy Veszprémvármegye, — meglehet kivé-

AZ „ELLENZÉK TÁRCZAJA“.

1891. Junius 19.

Egy asszony hatalmában.

Angol regény.

A Dóra szerzőjétől.

Az „Ellenzék“ számára fordította: Amica.

III.

A Meta naplójának a folytatása

Vasárnap.

(Folytatás)

(10)

— Hallottam a kulcsot a zárbán megfordulni, hallottam gyors szilárd lépteit az átjárón lemenve, a fia szobáját elhaladva, egy olyan folyosóra menni, melyben én soha sem voltam; és aztán ismét csendesség volt.

A Dashwoodné magyarázata oly teljesen megnyugtató, hogy úgy aludtam mint a bunda, s csak akkor ébredtem fel, midőn Jeni az ajtómon kopogtatott. — És ekkor a toronyban gyűlöre harangoztak. — S kissé elszomorodva gondoltam a Barátsággyűlésről: tőlőt csendes vasárnapjainkra, midőn a kies réteken keresztül karöltve mentünk a templomba; és te mindegyre megállottál, hogy valakinek a közege után tudakozódj, — vagy valamelyik kis gyermeknek a fejét meg-simogasd.

— Siettem az öltözködéssel, azt gondolván, hogy elkéstem; de midőn a reggeliző szobába mentem, senkit sem találtam ottan. — Egy pár perc múlva Jakob behozta a kávét és valami sültet; a egyedül reggeliztem. — Dashwoodné épen akkor jött be, midőn felakartam az asztalról állni, nagyon

halvány volt, — de máskülönbben nyugodtnak látszott.

— Ugy örülök, hogy nem várakozott reám, — mondá, amint kezét szorított velem. — A kávé olyan hamar meglűt.

— Oh, nem azért siettem! válaszolám. De attól féltom, hogy elkésem a templomból!

— A Dashwoodné arcára változás jött, s hangja hirtelen oly fagyos lett.

— Tehát a templomba akar menni? — kérde.

— Félek, hogy legalább a délelőtti templomozásra el kell mennem; a testvérem és én úgy voltunk nevelve, hogy ezt helyesnek tartauk.

— A hogy tetszik, — persze — ha az magának némi vizsgálatást ad, jól teszi ha elmegy! — De Chichester küsszony, szabad arra kérem, hogy ne csináljon ottan önére-tségeket?

— Ömeretségeket a templomban? — kérdeim csudálkozva.

— Azt értem, hogy onnét kijövet. — Barringné, a pap felesége, egy nevetlen, kíváncsi, szószátyár teremtes, a kitől iktórozom és az megösmernednek magával, ha könnyűszerral tehetné, és a maga segítségével betolakodnék hozzánk; s nagyon természetes, hogy ezt a kellemetlenséget ki akarom kurtítani.

— Ügyelni fogok, — válaszolám, — de kissé csudálkozom Dashwoodné, hogy hogy képes feltelni rólam, hogy szabadságot veszek magamnak, valakit Szilfa udvarba bemutatni.

— Köszönöm küsszony, — mondá. — A mi helyünket könnyen megtalálja.

— Az oldal ajtón nyírná be, s a jobbkefével van; a veres bársonypárnáról és szőnyegek-ről s a falon levő családi ezimerről felosmerheti.

— Én is megköszöntem az utasítását, aztán felszaladtam a kalapom után. — Jeni a szobámban találtam, kérdeztem tőle, hogy mennyi ideig szoltak harangozni; azt gondolta, hogy tíz percig az isteni tisztelet megkezdése előtt, de nem volt bizonyos benne. Azt sem tudta megmondani, hogy a templomba menetel mennyi időbe kerül, miután ő soha sem volt ottan.

Elindultam csodálkozva a háznap istentelensége és elszigeteltsége felett, mert mióta itt vagyok, a külvilágról jöve, egy lélek sem lépte át a küszöböt.

— Azt hiszem, hogy nagyon társaság szerető vagyok, mert nem szeretnék ilyen életet folytatni. A kinek szép háza, sok pénze és jó családja vannak, annak a vendéglátás mulatság lehet!

— Elmékedéseim addig tartottak míg a templom ajtóba értem, melyet csendesen nyitottam ki, s úgy mentem a helyemre. — Azt kell gondolnom, hogy az emberek foglalkoztak a Dashwoodné társalkodónéjával, mert úgy bámultak rám, hogy az épsége-sen gyalázat volt!

Nem vettem le a szememet a könyvem-ről, s olyan zavarban voltam, hogy nagyon előre haladtunk az isteni tiszteletben midőn felfedeztem, hogy könyvem egy régi családi ereklye, és én II. Jakab királyért s az ő parlamentjeért imádkozom.

— Ne tudtam megállni mosolygás nélkül, plyn nyevetéseknél tetszett; s amint mosolyogtam először pillantottam fel a papra, ki a szőszekből ünneplés hangon prédikált, míg a segédlelkész, egy gentlemannak látszó szőke ifjú, a szőszék alatt levő padon tilt, s a jó példa kedvéért figyelmesen látszott hallgatni. Ez utóbbi — meg vagyok róla győződve, hogy szándékosan viszonzotta tekintete-met, hogy meglepetést és részvételt szánalmat küsszon. Sőt egy-kissé a szemöldökét is felhúzta, mintha kérdést intézne hozzám;

azt hiszem sajnálatát akarta kifejezni, hogy sátramát a Philisteusok között töttem fel, s tudni akarta, hogy a lelkiismeretnek egy kis maradványa hozott-e a templomba.

— Templomozás után felemelt fővel mentem végig a templom udvarán, örültem, hogy friss levegőt szívhatok, mert a Dashwoodék páholyába olyan rekedt penészes levegő volt a mi nyommasztólag hatott rám, s hogy kíváncsi szomszédainknak — képletekben beszélve fittyet hánnyak. — De azért sebesen mentem, s miután a község nagy része megállott csevegni s közszenést váltani, hamar elhagytam őket és egyedül voltam. — Ekkor lassítottam lépéseimet, s kényelmesen sétáltam, mindegyre megállottam, hogy az eleven sóvényről, egy-egy jerikói loncz ágat vagy vad rózsákat szedjek, már közel voltam a házhoz, midőn láttam, hogy az udvar nyugodti oldalán levő nagy kapu megnyílt, s a Dashwoodné kocsija sebesen hajtva jött ki rajta.

— Féltreállottam az utból s kíváncsian néztem a kocsiá. Dashwood Pali tilt a hátulsó ülésen, tíres tekintettel bámult ki az utra, vele szembe egy másik gentleman tilt, kinek az arcát nem láthatam. Palinak épen csak annyi ideje volt, hogy felismerjen, s kalapot emeljen, s a kocsi tova rohogott porral borítva engem amint bámulva néztem utánna.

— Pali elutazik — és — vajjon miért? sietve mentem haza, hogy megtudjam; amint az udvarra léptem megláttam Dashwoodné kedvenc kutájával a sarkában; elibem sietett s mosolygott.

— Nőse, hogy tetszett a papunk prédikációjá? — kérde gonoszoksz hangon.

— Azt hiszem, hogy jó szándékkal beszélt, — volt az óvatos válaszom.

(Folyt. köv.)

— A szászor a jó adminisztrátor egy másik ártitumának a kellő munkaerőnek megvonásával. Méltóztassék megmondani a t. kormány, hogyan lehetséges az, hogy példák okáért egy járási tisztviselő, az n feladatnak megfeleljen, hogy a községi adminisztráció időben kellő módon ellássa egy rómszáz forintos utiatálynal mellett, midőn ezen tisztviselőnek legalább 15-ször kell egy a megye székhelyére utaznia, a mi maga ezen utiatálynal felemel. Kötszesse tehát arra, hogy közegeket is látogassa és ellenőrizze absolute nem mag. Hogy pedig munkaerő meg nem adatik ezen párt részéről fényesen példákkal illatralták, azt tehát bővebben megmagyarázom nem szükséges. (Halljuk! Halljuk! szélső baloldalon.)

telesen — megnyitotta előtte kapuit és mondták, hogy a képviselő ur olyan politikai carriert csinált a vármegyében, hogy egy kerületnek követeztében már harmadik ízben választja meg képviselőjéül. Tehát éppen saját példája szolgál czáfólatul annak, hogy a vármegye kapui az idegen intelligens elemek előtt zárva maradnak. Ez nem úgy van, mint az idegent is, csak két dolgot követelnek tőle: tisztességet és tehetséget. (Ugy van! Ugy van! Elénk tetszés a szélsőbaloldalon.)

(Vége köv.)

Egyveleg.

Ferdinánd fejedelem a királynál. Ő felesége szerdán rövid kihallgatáson fogadta Ferdinánd fejedelemet. Ez az első eset azóta, hogy Ferdinánd Bolgárország élén áll.

Szövetségek a vizen. A Venezia írja: A berlini, római és bécsi kabinetek közt jelenleg tárgyalások folynak, egy ausztria-magyarországi német és olasz közös hajóhadgyakorlatra nézve, mely a trieszti öbölben és Velenczénél történnek meg. Egy olasz hajórajt hír szerint több osztrák kikötőt meg fog látogatni. Ferencz József király szemlét tart a hajórajt fölött. Egy ausztria-magyarországi hajórajt július elején a „Sicilia” páncezos fregatt vizrebocsátásához Velenczében megy, a hova egy angol és egy német hajórajt is várnak az alkalomra. A közös hajóhadgyakorlatokon jelen lesznek I. Ferencz József, II. Vilmos német császár és Umberto olasz király.

A román budget. A romániai képviselőház megkezdte az 1891—92-ik évi költségvetés tárgyalását. A költségvetés 168,615,000 frank bevételt 167 millió 834 ezer frank kiadást irányoz elő. A 780,164 frank fölösleg rendkívüli hitelekre van szánva.

Mi lesz? Szófia-ból jelentik, hogy Zankov Zimnicskiba nagy bolgár emigránsgyűlést hívott össze. Bolgár kormány körökben az az emigránsok betűzését tartanak. A szófia-i kormány minden eshetőség ellen a legreálisabb rendszabályokat léptette életbe az egész Duna mentén.

Igazság a tud. egyetemen.

Ismeretes tény, hogy a magyar tud. Akadémia idej nagygyűlésén az akadémiai nagy díjat Felméry Lajos neveléstudományával szemben Domanovszky Endre kompiliációjának ítélte oda.

Az akadémiai értesítő legújabb száma közli a bíráló bizottság jelentését, mely ötletről a „Pesti Napló” következő megszívlelendő dolgokat mondja el. Az akadémiai jutalmakról szóló jelentések világos tanúságot tesznek arról, hogy az akadémia működéséből csak egy hiányzik: a gondolat. Az akadémia mindenekelőtt meg kellene látni, hogy a jelentéseknek mily kiváló fontosságuk van; hiszen a jelentések által nagy hatást gyakorolhat a nemzet szellemi munkáira.

Midőn az akadémia egy művet bírál és kifejti, miért nem jutalmazhatja, legjobb alkalmat nyílik az irodalmi és tudományos felfogást helyes irányba terelni, egyáltalán a szellemekre termékenyítőleg hatni. Amde az előttünk fekvő jelentések nagyobb részt amolyan színtelen, gond nélkül készült halál-népszerű referádák, melyek bizonyítják, hogy az akadémia fölhiányzik a hivatásának tudata. Nemileg kivételt képez a nagy jutalomról szóló, elég rövid jelentés, mely — mint látjuk — Pauer Imre tollából eredt.

A nyolcz munka közül, mely a nagyjutalomra pályázott, Pauer csak kettőt emel ki, a Domanovszky és a Felméry munkát. A bíráló szavaiból kitűnik, hogy Domanovszky művét terjedelmes kompiliációnak tartja, melyből a mélyebb felfogás hiányzik, és mely egyes részleteiben kritikán alóli. A pályázó munkák közt a viszonylag legkedvezőbbnek Felméry Neveléstudományát tekintik, és ezzel már részletesebben foglalkozik; csak hogy sajnos, nem elég behatóan és tárgyiasan. Az csak erőszakos állítás, hogy Felméry beszámol a természettudományokkal és a XIX. század demokráciájával.

Valakik „veszedelmes” irányzattal való részletes és meggyőző indoklás nélkül mint ezt a bíráló oly könnyű lélekkel teszi semmi szín alatt nem szabad. El ellenkezik az objektív bírálat legelőbb követelményeivel. — Abban Pauernek igaza van, hogy Felméry vadassza a virágos, metaforás beszédet és ilyenkor izléstelenül esik, de ezen lovagolni egy egész kritikán keresztül és idézetekre idézeteket halmozni: az filozófiai kritikának nem mondható. Pauer általánosságban elismeri Felméry művének nyelvi becsét, de még belső értéket is: miért nem fejti ki részletesen, hogy miért becses a munka ama metaforák daczára nyelvtanilag és mi kölcsönöz a műnek belső eszmei értéket?

Ezzel a bíráló adós maradt. Látni, hogy kritikájával csak némely napilapoknak akart opponálni és mert a lapok Felméryt túlságosan magasztalták, ő részéről elegendőnek tartotta a munkának némely fölületes hibáira utalni és azt lerántani. Ily módon az igazságnak nem teszünk szolgálatot. Az akadémia aztán egészen engedve az igazságtalan indulatnak, még a mellékjutalmat is megtagadta Felmérytől és azt Domanovszky kompiliációjának ítélte oda, mely pedig, mint a bírálóból is kitűnik, csak tekintetben kritikán alóli.

Valóban nem csoda, ha a saját a legnagyobb elégedetlenséggel szemlélve az akadémia szellemi életének lepleten nyomorát

vánuló tehetetlenségét. És hogy végül ismét az akadémia jeles elnökeivel forduljunk: nem az alapszabályokat kell változtatni, de lelket önteni az első hazai tudományos intézetbe.

MINDENFÉLE.

Kolozsvár, június 19.

Borus idő. A fűdő idény kezdete nem valami napfényes idővel köszöntött be. Egy hét óta állandó borús az ég s közbe-közbe csordul az ég könye. Azonban a hűvös napok a gazdák nagy öröme: megszüntek s ma egészen nyári enyhe idő van bár az esős idő még egyre tart.

A kolozsvári negyedik ref. papi állás betöltésére megindult a szelid korteskedések. A 4 pályázó közül, Vársárhelyi, sz.-ujvári ref. lelkész és Zoványi helybeli kaplán körül csoportosul a választás java része. Az elsőt az egyház értelmiségének nagy többsége pártolja s valószínűleg meg is lesz választva.

Gabányi Árpád színházunknak több éven át volt kitűnő művésze a mai nap nem lép fel, főleg azért, hogy az egész napot régi jó barátai és ismerősei társaságában tölthesse.

Színház. Tegnap este a kolozsvári közönség egy régi jó ismerőse a nagy talentumú Gabányi Árpád lépett fel a színházban a saját darabjában és egy saját magának írt szerepben. „Az apók” egy kitérőn megrajzolt alakját az egyik apóst játsza Gabányi gazdag humorral és finom dieretivál mi által magasan elője fölé emelte és a maga valódiságában mutatta be ezt a szerepet. Gabányi művészi tehetségéről nincs miért beszélnünk. Ismerik méltányolják és szeretik mindenfelé. Am ehhez a kitérőt megbecsüléshez jól fogna egy kissé hathatósabb pártfogás is, mert az este még fértünk volna a színházban. Lehetséges azonban, hogy a zord esős idő zavarta meg a közönséget és azon körülmény is, hogy az igazgatóság a nyári szinkurból, az utolsó órákban helyezkedett el a téli színházba. Gabányi még kétszer lép fel, de bizonyosra lehet venni, hogy sokkal nagyobb közönség gyönyörködik eredeti művészetében, mint az első este történt. A dícsőségben különben először sem volt hiányosság. A közönség igazi rokonszenves tappsal fogadta és állandó tetszéssel és kitérővel kísérte minden jelenését. Az összes szereplők sok eleveenséggel és ügyességgel játszottak. Gerő Lina, Dolly Emma, Szerény Gizella, Megyery, Iványfi, Balla, Gál Gyula, valamennyien kivívták a közönség elismerését.

Gyász-hír. Tutsek Sándor tehetséges fiatal ügyvéd szép ifjú neje, Szabó Gizella asszony tegnap reggel, kilencz havi súlyos szenvedés után meghalt. Kolozsvárt betegeskedett több hónapig, pár hó előtt Szegedre vitték, remélve, hogy a légváltotatás meghozza a kívánt enyhülést; de hiába volt minden, mert a szép asszony minden ápolás daczára tegnap kiszenvedett. Kolozsvár társas köreiből, hol az elhunyt kedvelt alak volt, szomorúan leverőleg fogadták ezt a gyász-hírt. Nyugodjék békével.

Hegedűs Sándor gyöngékedése még mindig tart, de a mint örömmel értesültünk betegsége nem veszélyes jellegt. Mindazonáltal kérismerőseit és barátait, a kik hozzá levélben egy vagy más ügyben fordultak, hogy szíves türelemmel legyenek, mert orvosai tanácsára még egy ideig minden munkától tartózkodnia kell.

Vetések állása Kolozsvár környékén. A buza állása általában véve kedvező, kalásza szép erőteljes és egészséges. Az őszi rozs is igen jól áll, hasonlóan az árpa és zab is. — A kukorica, répa és burgonya jól fejlődnek, másodsor is megkapáltattak. — Mesterséges takarmányneműk, lohere és luczerna lekaszáltattak, az eredmény különbözők, az eső a minőségre nézve helyenkint káros befolyással volt. A természetes kaszálók is jól gyarapodnak sokatjavultak, helyenkint már kaszálják. Kerti vetemények és hűvelyesek többnyire szépen állanak. — A komló is meglehetősen jó, csakis a kender szenved, mert a múlt hetekben jég érte a megkésorult.

A mérsárosok nincsenek kibékülve azzal hogy a piac egy része áthelyeztetett a Széchenyi térre. Azt hiszik, azért csappant meg a főtéren a hus eladás. Hát ezen könnyen lehet segíteni. Költözzenek ki ők is a Széchenyi térre s engedjék a templom mellől lerombolni azt a csóvának ott hagyott csuf mérsárszék épületét.

A kolozsvári női ipariskolában a vizsga f. 6. június 27-én d. e. 9—12-ig fog megtartani. Mely alkalomból a lefolyt tanévben készült munkák három napon át kilesznek állítva; és d. e. 9—12-ig d. u. 3—6-ig berekesztőleg 29-én megtekinthetők. Mire az érdeklődő t. közönség figyelmét felhívja az igazgatóság.

Két korema közt egy iskola van a nagy utcában, mint azt még a kora tavasszal írtuk volt. A korema a városi népiskola két oldalán van elhelyezve dícséretére a hatóságok, szabályrendeletnek és építési tervnek megfelelően.

A király Temesváron. Szügyény-Marich László miniszternek Molnár főispánhoz intézett leirata szerint a király ő felsége biztos kiállításba helyezte hogy a del-magyarországi kiállítás megtekintésére Temesvárra utazik.

Jegeső hullt a napokban szilágy-megyében Magyar és Oláh kezeli határokban. A jégzivatar nagy károkat okozott.

Keresztes József adóztát, a marosludasi adó hivatalhoz ellenőrré nevezte-tett ki.

A vasárnapi munkaszünet július 15-én lép életbe és még most sincs a nyilvánosság elé hozva a rendelet melyben a törvény szerint meghatározzák a vasárnapi szünetelő üztetágakat. Pedig a különböző foglalkozásúknak ahoz képest kell megtenniük az intézkedéseket és így természetesen, hogy várva-várják a rendeletnek idejekorán való kibocsátását.

Hó Juniusban. Besztercebányán e hó 13-án hó esett; magában a városban kevés ugyan, de a környékebeli hegyeken nagyobb, úgy, hogy azok fehér köntösben vannak akár télen. A Kriszna nevű heggyen a nagy hidegben 20 darab juh, melyek már le voltak nyírva, megfagyott.

Orth Jánosról. A közvélemény nem bír megnyugodni abban a foltévesben, hogy a „Santa Margherita,” mely Orth Jánost vitte, tengeri vihar alkalmával Patagónia közelében elsüllyedt és a rajtalevőkkel egytől-egytig a hullámokban lelték sirjukat. Minduntalan merülnek föl hírek, melyek Orth János életben létét kürtölik és az ismételt demitk daczára újra meg újra visszatérnek. Legújabbán a párisi „Gil Blas” akaja tudni, hogy a „Santa Margherita” elmerült ugyan, de ugy Orth János mint felesége, Stubel Mili a legjobb egészségre utazott Dél-Amerikában, új ál-név alatt. A biztosító-társaság, a biztosítás összeget egy banknál már letette Orth János örökösei részére, a bank azonban ismét visszsaadta a biztosító-társaság pénzét, a mi — ha igaz — csakugyan gondolkodóba ejtheti azokat a kiket érdekel Orth János sorsa, és megdöbbeneti a hozzá közelállóknak feltűnő könye.

A baccarat botrány. A különféle hitfelekezetek papjai Angliában valódi hajtvadászatot tartanak a walesi hercegre a tranby-crofti kártyabogar miatt, a Times pedig hűséggel följegyzti a kenettől csepegő prédikációkat, melyek azonban tele vannak fulánkkal az angol trónörökös iránt. A durhami püspök Gatesheadban négytűlcs előtt szónokolt a kártyázásról. Elmondta, hogy a kártya nem mulatság, hanem időpazarlás, a szenvedélyek felkorbácsolója, a romlás eszköze. Minden becstelen munkást a kártya ront meg mely rüstséghez szoktat, a kártya az önzés legbűbb kifejezője, az önzés pedig maga a bűn. A napokban pedig tisztelendő Canon Furse prédikált a kártya ellen a westminsteri apátság templomban s mikor kifejtette, hogy a kártyázás minő nagy véték, annak a megmagyarázatára tért át, hogy nincs kétféle törvény a szegény és a gazdag számára, valamint nincs kétféle morál sem. Torontóban egy methodista gyülekezet előtt Douglas atya dühöngött a kártyajáték s a walesi herceg ellen. Kegyelmes királynénkat nagy bubánát érte, mert fenséges trónusára a kísértet vetette gyászos árnyékát. IV. György támadt fel újra köztűntük, Anglia, a roppant birodalom jövődöbeli uralkodója nyíltan tanuvallomást tett, hogy hamis kártyásokkal játszott együtt!

Ujabb merénylet a csár ellen. A párisi L'estafette egy szófiai táviratot tesz közzé, melyben az foglaltatik, hogy a csár ellen összeesküvést fedeztek fel, melynek az lett volna a célja, hogy a csár helyébe öcsét emeljék a trónra. A vétkeket állítólag Konstantinápolyba szállították.

Szörnyet halt az ijedségtől. A bécsi vámbáz hasznáryában, a mely a fő-vámház közelében fekszik, tegnap egy fináncz lőtte magát agyon. A kasznáryában lakó Lerch főigazgató feleségét annyira megrázta a vérében heverő szerencsétlen ember sorsa, hogy hirtelen rosszul lett, ágyba fektűt s kaczára a gyorsan érkező orosi segélynek, néhány óra alatt kiszenvedett.

Natállának semmi baja! Natália ex-királyné a betegségeit hirdető hírekre azt táviratozta belgrádi hiveinek, hogy minden eféle pletyka alaptalan. Az exkirályné Kicsinebe utazott, a hol a beszarábiai kormányzó bokrétaával fogadta, a községi előjárók pedig kenyeret és sőt vittek eleje.

Az első étlap. Német újságok, nevezetesen egy szakácslap, azt állítják, hogy a németeknél volt az első étlap, még pedig már 400 esztendő előtt. Egykoru följegyzések szerint ugyanis 1489-ben, a regensburgi birodalmi gyűlés alatt, Henrik braunschweigi herceg lakomát adván, feltűnt vendégeinek, hogy a herceg az ebéd előtt egy hosszú írást betűtűzetett. Monfort gróf kíváncsi volt megtűdni, hogy mit olvas oly figyelmesen a herceg s odament hozzá. A herceg megmagyarázta neki, hogy a szakács fölirta számára (bizony ritka szakács lehetett abban az időben, a ki még írni is tudott) az ebéd ételeit s ő előre kiválogatja magának, hogy melyikből fog enni. Ezt volt az első étlap a német források szerint.

Párbaj könyv miatt.

Nagy port vert föl annak idején a budapesti társaságban az a vállóper, melynek szereplője egy szép asszony s a férje Csik J. cementgyáros volt. A férj azóta már régen csődös ember, aludván az örök álmot, a szép asszony pedig más ég alatt melázik borongás emlékein, amde sem a halál sem a távollét nem szerzett feledést erre az izgalmas perre, melyet zárt ajtók mögött tárgyalta a törvényszék annak idején.

Ugyanis a Lampel-Wodianer-cég kiadásába „Érdekes bűnesetek” gyűjteménye jelenik meg fűzetekben, melynek az írja Kothányi törvényszéki bíró. Ezekben a fűzetekben írásban és képmen, hajmeresztő gyilkosságok, undorító titkos bűnök, furfangos gyilkosságok vannak megörökítve.

Az érdekes könyvíró végre maga is megboradt a tömördek vértől, egy kis pajkos sugárta vágott s a por lepte akták sorából leemelte a szobán forgó vállóper iratesomót, mondván: reptűjletek a szabadba s örlűjletek a világosságok!

Pár napja, hogy megjelent az „Érdekes bűnesetek”-nem az a pajkos fűzetke, mely a bíró nem tarthatta vissza magát attól, hogy olvasói kíváncsiságának kielégítésére ilyen fináléval ne éljen: és a szép asszony most Párisban értékesíti szépségét!

Minthogy nemcsak a szép asszony él, hanem annak egy katonatiszt fiúve is van, mi a dolog következménye lett. A lovagias fivér aérte látja egész családját a kiméletlen könyv által, sőt annak jelzett kifejezését becstletsértő rágalomnak tekintti, ennél fogva nevében megbízott állit be az aktákól könyvet alakító bírőhoz.

A megbízottak elégtételt követelnek, még pedig azt, hogy a sértő fűzetek vonassanak ki a könyvkereskedésekből.

A bíró meg van zavarodva, de kijelenti, hogy a könyv felett nem rendelkezik, mert ő az akták titkáért 300 frtot kapott a kiadótól. Mentségére még azt is felhozta, hogy a titkok nyilvánosságra hozására ő a család egyik tagjától, X. helybeli ügyvéd nejétől kapott engedélyt.

A megbízottak ellátogattak a bájos ügyvédhez is, de az kijelentette, hogy két esztendő óta még a színet nem látta a bíró urnak.

Mint haljuk, a dolagnak folytatása lesz még pedig többféle mert a sértett család erősen kutatja, hogy szabad-e az ilyes titkokkal irodalmárkodni, a megbízottak pedig már legközelebb nyilatkozni fognak.

F. U.

A fiatalság testi nevelése Kolozsvárt.

A multkor említettük, hogy a kolozsvári atletikai Clubban a tavasszal már mozgalom indult meg az iránt, hogy az iskolai növendékek testi nevelése érdekében cselekedjenek valami idős dolog, a mivel ja vitának a létező szomorú állapotokon és könnytsenek valamit a torna tanár emberfeletti munkáján, a kinek fizikai erejét felemészti az a másfél ezer növendék gyakoroltatása. Ebben a tárgybán bizottságot alakítottak a klubban, melybe a torna vívódától, és a tanítástehtől is kérem képviselőket. A bizottsági tagokhoz és intézetekhez a klub érdeműs elnöke, a következő szép hangu iratot intézte:

Clubunknak több évi közvetlen tapasztalatból alkalm volt észlelni azt, hogy Kolozsvárt a tanuló ifjúság testi nevelése sem a fejlődött viszonyoknak sem a magyarországi vérmérsékletnek sem az egészségügyi követelményeknek teljesen nem felel meg.

Elégtelen az iskolai tornáztatásra besorozott egyetlen tanerő is.

A tornatanár naponta 1200—1600 növendékekkel heti 25—35 órán át bár egészségre legfontos és életét rövidítő munkát végez, olyan eredményt, a melyet a viszonyok megkövetelnének is a melyet munka felosztással és normális munkáltatással el lehetne érn, felmutatni képtelen.

E sajnálatos állapotokon való javítás módozatát rég óta megbeszélés tárgyát képezik a Club gyakorlatain, idei március 5-én tartott választmányi gyűlésen is előterjesztett az, és ugyanezerkor határozatba ment, hogy a Club a tornavivó intézetnek és a tornatanárnak, ha erre a tanintézetek helyeslését is megnyeri, a mennyiben tőle telik, támogatására lesz.

Ez a támogatás tervezetűt oly módon, hogy a gimnáziumok felsőbb (7—8) osztályainak vivás és esetleg egyéb testgyakorlati nemekben s testedző játékokban való vezetését önként vállalkozó Club tagok teljesítsék, kik vetélkedve igyekezzenek a saját csoportjukkal lehető jó eredményt elérni.

Ez a terv nem egészen példa nélküli Kolozsvárt, mert a 70-es évek második felében, mint arra az akkori növendékek (ma már tisztviselők, ügyvédek stb) igen jól emlékeznek, a vivás hasonló módon önkéntes vállalkozás útján tanitattott csoportosan a nagyobb növendékeknek s az eredmény kitűnő volt s meg voltak rendkívül elégedve mind a tanintézetek, mind a szülők.

E határozat foganatosítása a választmányi gyűlés után a Clubon kívül álló körülmények miatt keresztül vihető nem volt. Ujabbán ismételt javaslat érkezett a választmányhoz, hogy vegye foganatba ezt

a határozatot és ezzel kapcsolatban Kolozsvárt a testi nevelésnek korszerű, a magyarországi vérmérsékletnek s különösen a vallás- és közoktatási miniszter ur intenczióinak megfelelő reformját tegye tanácskozási tárgyává, kiterjeszkedvén az atletikai klub keretén kívül teljesen paragon levő egyetemi testképzés ügyére is.

Indítványoztatott, hogy e rendkívül fontos s meglehetősen elhagyatott ügy megvitatása Kolozsvár város, a tornavivoda, a tud. egyetem és a helyi tanintézetek képviselőivel való közvetlen érintkezés útján történjék.

A Club célja és feladatából kifolyó kötelességzeténél fogva nem csak nem zárkozhatik el ily feladatok elől, de egyenes hivatása mindazt megtenni, a miből reméli a testi nevelés ügyének javulását.

Ebből a célból elhatározta, hogy a márcz. 5. határozat, valamint a fentebbi javaslat tárgyalására bizottságot küld ki.

Az esetről esetre tartandó tanácskozásiakra az elnökség külön meghívót fog a bizottsági tagokhoz intézni s a tárgyalások azonnal megkezdődnek, a mint a magas miniszteriumtól a kért adatok, a testületek és intézetek képviselőire nézve pedig az értesítések beérkeznek. Bárá Jósika Lajos elnök. Illing Sándor titkár.

E nemes intenzióju irat, szépen jellemzi azt, hogy a K. A. C. gallértéstűlet, mely midőn minden oldalról gáncsolják a visszás és szomorú állapotok miatt a torna vívó intézetet, a nehezebb feladatot választja és önzetlenül ajánlja fel szolgálatait ennek csupán azért, hogy ez az ügyet helyesen szolgálhassa és a közönség jogos várakozásának megfelelően.

Nem kételkedünk abban, hogy mind a tanintézetek, de főleg a tornavivó intézet választmányai és részvényesei, kik az ügy érdekében meg a kamat nagy részéről is mindenkorra lemondottak, örömmel veszik a club e kijelentését. Támogatását hálával fogadják s az együtt működés elől minden legkisebb akadályt el fognak hárítani.

A viszonyok ily előnyös javulásán oka van a sajátjának is örülni, mert kellemtelen volt az a kötelesség, a melyet egy évtizeden át, a minden oldalról önző s az intézet által is beismert bajokról szóló panaszok csak egy kis részének regisztrálásával is teljesíteni kénytelen volt.

A kolozsvári kir. itélőtábla tanácsbeosztása.

Elnök: berczeli Berczelly Jenő.

I. polgári tanács.

Elnök: berczeli Berczelly Jenő a kir. itélőtábla elnöke.

Helyettese: Heppes Miklós kir. itélőtáblai tanácselnök, vagy Popu József kir. itélőtáblai bíró.

Bírák: Müller Vilmos, Popu József, L. Gyárfás Ferencz, Nemes Sámuel, Gál Jenő, Szász Dénes, br. Szentkereszty Ferencz.

Tanácsjegyzők: dr. Pozsonyi Gábor, Bokor Károly.

II. Polgári tanács.

Elnök: Heppes Miklós kir. itélőtáblai tanácselnök.

Helyettese: Müller Vilmos kir. itélőtáblai bíró.

Bírák: Müller Vilmos, L. Gyárfás Ferencz, Bocskor Mihály, Nemes Sámuel, Gál Jenő, Szász Dénes, Ádám Dénes, br. Szentkereszty Ferencz, Hosszu László, br. Rudnyánszky Béla.

Tanácsjegyzők: Dr. Bodolla Béla, dr. Baintner Hugó.

III. (urbéri) tanács.

Elnök: berczeli Berczelly Jenő a kir. itélőtábla elnöke.

Helyettese: Heppes Miklós kir. itélőtáblai tanácselnök vagy L. Gyárfás Ferencz kir. it. táblai bíró.

Bírák: Popu József, L. Gyárfás Ferencz, Szász Dénes, Szűcs Ákos, Horváth Kálmán, Hosszu László.

Tanácsjegyzők: Dr. Pozsonyi Gábor, Csaba Zoltán.

IV. (váltó, kereskedelmi, esőd és bányagyi) tanács.

Elnök: Heppes Miklós kir. itélőtáblai tanácselnök.

Helyettese: Popu József kir. itélőtáblai bíró.

Bírák: Popu József, L. Gyárfás Ferencz, Nemes Sámuel, Gál Jenő, Szász Dénes, Szűcs Ákos.

Tanácsjegyzők: Dr. Bodolla Béla, dr. Baintner Hugó.

V. (büntető) tanács.

Elnök: Schneider József kir. itélőtáblai tanácselnök.

Helyettese: Mezei János kir. itélőtáblai bíró.

Bírák: Mezei János, Szentkirályi Lajos, Bocskor Mihály, Csáni Ferencz, Szűcs Ákos, Ádám Dénes, Horváth Kálmán, br. Szentkereszty Ferencz, Hosszu László, br. Rudnyánszky Béla.

Tanácsjegyzők: Csaba Zoltán, Bokor Károly.

Felsőbb szerkesztő:

BARTHA MIKLÓS.

Segédszerkesztő és kiadólaptalajdonos:

MAGYARY MIHÁLY.

Cluj-Napoca.

H i r d e t é s e k.

Egyetlen kísérletből bárki meggyőződhetik, hogy a

Zacherlin

minden rovar elpusztítására a legkitünőbb,

mert ez, — mint egyetlen más szer sem a világon, hihetetlen gyorsasággal még legesekebb nyomát is elpusztítja mindenféle rovarnak. Legcélzertűbben alkalmazható a Zacherlin kímélő-szerkezetből való beporozással.

Ne tévesszük ám össze a Zacherlint más közönséges rovarirtó porokkal, mert a Zacherlin sajátos különlegesség, mely sehol és soha nem is létezett csak is

J. ZACHERL névvel ellátott lepecsételt palaczkokban létezik.

A ki tehát Zacherlint kér és papírhüvelybe, vagy skatulyába csomagolt port kap, az biztos lehet, hogy megcsalták vele.

Valódi Zacherlint adnak: Kolozsvárt: Id. Misselbacher J. B., Gergely Ferenc, Hirschfeld Sándor, Veisz József, Kovács P. és fia, Csiki Imre, Csiki Lukács, Pap Ernő, Somlyai László, Kónya Sándor, Bokross Adam, Barcsay Manó, Vikol Gergely, Wolff János gyógyszer. — Bánffy-Hunyad: J. Beke, Szapka és Veross. — Abrudbánya: Molnár Árpád. — Balasszálla: Herm. Engelmann, Leop. Heiskovits, Sal. Sinberger. — Barót: Brandstätter Sándor. — Brád: Farkas & Südbene. — Szászváros: M. G. Zobel, Joh. Németh, Nic. Vlad Apoth. — Bethlen: Deák György. — Beszterce: Kollmann & Keresztes, Franz Herberth, Carl Neuschäfer. — Borszék: Markovics F. A. Adolf Mátyás. — Csik-Szereda: Göcsey Árpád. — Csik-Somlyó: Farkas Lajos. — Déas: Brugovics és Rohák, Nick Ferenc, Ehrenkranz Ferenc, Jacobovics Imre, Péchy Mór, Ráth Pál. — Déva: Balogh Gyula, Alb. Schuller, Farkas & Stiehne, Adolf Hirsch, Paul Bordeau. — Erzsébetváros: Gust. Mühlsteffen. — Fogaras: Rich. Gleim Apoth., M. A. Grässer Apoth., J. Jarosch, H. Schul. — Gyergyó-Sat-Miklós: Czifra F. és fia. — Hátszeg: Báts János. — Heltai: Gustav Binder Apoth. — Nagy-Selyk: Jós. Hammer. — Gyula-Fehérvár: Id. Misselbacher J. B., Fröhlich Gyula gyógyszer, Jakabfy Alb., Mihelys Zsigmon, Nagy József. — Nagyszombat: Id. Misselbacher J. B., Ludwig Fuchs, Franz J. Wagner, Josef Wagner, C. A. Markovics, Joh. Billes, Gust. Gürtler, Carl Herzberg Apoth., G. W. Grohmann, Franz Jahn Söhne, Gust. Kessler, Josef Jikeli, Ludwig Kurovski, F. A. Reissenberger, Andr. Göbbel, Fried. Homm, Mátyás & Hüttl, Rud. Schuster, Jos. Schwarz, W. F. Marscher Apoth., W. Frank, Rud. Gardik. — Kézdi-Vásárhely: Kovács Ferenc, Janos Géza, Csissár Pál. — Brassó: J. L. & A. Hassheimer, H. Zintz, Dom. Emerias Neffen, Emil Popp, Karl Harth, Carl Irk, Franz Kelemen Apoth., Julius Müller, Carl Schuster, Teutsch & Tardier, N. Grädinar, Ed. Kögler Apoth. — Leschkirch: Joh. Schneider. — Maros Várhely: Kauppe & Eckwert, Dudutz János, Bucher Miksa, Beke József, Nagy Sándor gyógyszer, Jos. Reichardspurger. — Medgyes: Joh. Bursch, Carl Breckner, Fritz Kremmer. L. R. Guggenberger. — Szászsebes: Joh. Ohnitz, J. L. Binder, Joh. R. Rheinhardt. — Nagy-Enyed: Joh. Winkler, Ludwig Bisztricsányi, Csirner József. — Petrozsény: Stern & Pick. — Piski: A. Zeidner, Joh. Ferber. — Köhalom: Ernst Wolf, Sam. Nagy elismert Erben. — Sárkány: F. Schnell. — Segesvár: J. B. Misselbacher sen., Jos. B. Teutsch. — Szamosújvár: Lengyel Ödön. — Szász-Régen: Hugó Czoppelt Apoth., Carl Fronius, Gast. Rössler, Mich. Wachner, Emil Wermescher. — Szentgyörgy: Betegh Bálint, Molnár Jenő, Ötvös Pál, Sára István. — Torda: Kovrig János, Sam. Velitsch Sohn. — Teke: Carl B. Reuer. — Sz. Udvarhely: Ottó v. Steinburg, Gál János, Gergely János, G. H. Riemer, Novák S. V. — Vajdahunyad: Toth Ede, Franz Juhr Apoth. 551. (7-12)

MEGHÍVÓ.

A „Kisküküllőmegyei kölcsönösen segélyező takarékpénztár-szövetkezet“

foiyé évi junius hó 30-án délelőtt 10 órakor

Dicsőszentmártonban,

a vármegyeház nagytermében tartandó

rendkívüli közgyűlésére

van szerencsénk a szövetkezet tagjait tisztelettel meghívni.

A közgyűlés egyetlen tárgya: Az erzsébetvárosi kir. törvényszéknek 2089—1891. számú végzése folytán a szövetkezet újraalakulása iránt szükséges kiegészítő intézkedések megtétele.

A „Kisküküllőmegyei kölcsönösen segélyező takarékpénztár-szövetkezet“ igazgató választmánya megbízásából.

Dicső-Szentmárton, 1891. évi junius hó 15-én.

Hilbl Gái Domokos s. k.,

igazgató. 587. (1-1)

Rédiger Árpád s. k.,

titkár.

ERDÉLY GYÓGYKINCSE!

„R É P Á T I“

rendkívül szénsavdús és legtisztább égvényes

GYÓGY-SAVANYUVIZ.

Az égvényes savanyuvizek gyöngye!

Lágyaság alkalmi részek	anyagok	összes	1 liter vízben
natrion bicarbonát	4,8241 gramm		
litium	0,0261 „		
borsavas natrion	0,1194 „		
összes szénsav 2007 kc	3,9449 „		
nem illó alkatrészek	4,2825 „		1 liter vízben

Megbecsülhetetlen gyógyhatása: a légzőszervek betegségeinél, vese- és gyomorbetegségeknél, a húgyszervek összes bántalmánál stb.

Páratlan oldószert! Legkitünőbb diureticum!

Savainak szelíd hatásánál fogva, az étrend szabályozása nélkül is, bárki által folyton élvezhető.

Rendkívül dús szénsavtartalmánál fogva — igen kellemes és tartós íze, valamint a nyelvre ható éles csipőssége folytán — a legkedvesebb üdítő ital.

Legegészségesebb és legkellemesebb borvíz.

A savanyuvizek pezsgője!

A „répáti“ savanyuvíz, ezen természetes és tiszta — a maga nemében bizonyára ritka — ásványvíz-kincs, minden ésszerű lóvónak ugy is mint élvezet, ugy is mint gyógyital, a belső szervek összes bántalmait ellen lelkifiamerrel a legmelegebben ajánlható.

Csupán egyszeri kísérlet elegendő a fenti leírtakhoz becsülhetetlen belga-zolásra!

A „répáti“ savanyuvíz mindig friss és teljesen miniatűrű 1/2 és 1/1 literes töltésben kapható KOLOSVÁRT: J. B. MISSELBACHER, KONYA SÁNDOR és HERCZEG ALBERT urak kereskedéseiben, a legtöbb fűszerüzletben és minden nevezetesebb vendéglőben, — valamint megrendelhető saját szétküldési raktárámból: BRASSOBAN.

Tisztelettel

508. (16-30)

a „répáti“ gyógyforrás kezelője:

GYÖRGY JÓZSEF.

B O R S Z É K.

Gyógyfürdő Csikmegyében, 881 méter magasságban, fenyvesek közt.

A fürdőidény megnyílik **junius hó 1-én.**

Közlekedés Szász-Régen utolsó vasuti állomás, hol az érkezőket gyors kocsik várják.

Borszék haladása az elmúlt év óta igen tetemes, 10 szebbnél szebb új nyaraló épült, nemkülönben a fürdők, kutak és sétányokon igen költséges és nagymérvű ujitások eszközöltek.

A fürdő híres vasas savanyuvizei mellett eddig sehol nem létező hideg savanyuvíz-fürdőkkel, jól berendezett hideg víz-gyógyintézet-tel, kitűnő vasas láppal és más meleg fürdőkkel rendelkezik. El van látva mindazon kényelmi és szórakoztató kellékekkel, melyekkel egy első rangú nagy fürdőnek birnia kell.

Zenéjét ez évben a híres Balog Bandi kecskeméti cigány zenekara fogja szolgáltatni.

A borszéki savanyuvíz budapesti és Dunántuli megyék fő- és kizárólagos raktárosa ez idő szerint Édeskuty Lajos, ezen kívül Magyarország minden nevezetesebb helyén raktár van felállítva és megrendelhető a következő árakon az alólírt igazgatóságnál:

Borszéki savanyuvíz árak.

Szállmáshüvelybe csomagolva:

1 üveg 2 Lit.	f. — 18
1 „ 1,4 „	f. — 13
1 „ 1 „	f. — 11
1 „ fél „	f. — 9

Rekeszekbe csomagolva:

50 üveg 1,4 Lit.	f. 6:60
25 „ 1,4 „	f. 3:30
50 „ 1 „	f. 6:10
25 „ 1 „	f. 3:10
50 „ 0,5 „	f. 5:30

454. (13-x)

A borszéki fürdő és üzlet igazgatósága.